

BASEL II KRİTERLERİ VE KOBİLERİN FİNANSMAN OLANAKLARI

Mehmet Hasan EKEN¹

ÖZET

Sermaye Ölçümleri ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Banzetişimi ya da yaygın bilinen adıyla Basel II kriterleri ile kobilerin bankalardan finansman sağlama olanakları arasında kuvvetli bir ilişki olduğu, Türkiye’de güncel bir konu olarak gerek bankacılık sektöründe ve gerekse akademik çevrede tartışılmaktadır. Bu çalışmada, Basel II kriterlerinin (1) esas olarak bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçüm standardı olduğu, (2) tümüyle yeni olmadığı eski düzenlemelerin küçük modifikasyonlarla yenilenip esnekleştirilmiş bir hali olduğu, (3) bankaların kime ve ne şekilde kredi vereceğine karışmayı amaçlamadığı, (4) bankaların kredi verirken ne tür teminat alacağına ya da almayacağına karışmadığı, (5) kobilere yönelik pozitif ayırimcılık yaptığı, (6) kredi fiyatına etkisinin gözardı edilebilecek kadar küçük olduğu ortaya konulmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’de Basel II kriterlerinin kobilere etkilerinin gereksiz yere abartıldığı ve Basel II kriterlerinin kobilerin kredi bulmalarını zorlaştıracağı şeklinde tartışmaların bütünüyle bir algılama hatasından kaynaklandığı vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Banka, sermaye yeterliliği, Basel II Kriterleri, kobilerin finansmanı

¹ Doç. Dr., Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müdür Yardımcısı

Abstract

As a popular topic, it is discussed amongst both groups of bankers and academics in Turkey that there is a strong connection between the International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards or alternatively known Basel II criteria and SMEs abilities to attain financial loans from banks. In this article, it is emphasized that Basel II (1) is mainly related to banks' capital adequacy measurement standards, (2) is not totally new but a modified version of old regulations with more flexibility for banks, (3) does intervene to whom and how credits are advanced by banks, (4) does not interfere what type of guarantees should be taken or should not be taken by banks, (5) supports SMEs, (6) has a minimum effect on credit pricing that can be neglected. Therefore, it is underlined that the effects of Basel II criteria on SMEs is exaggerated in Turkey and the discussion related that Basel II criteria will make it difficult for SMEs to reach financial resources is mainly derived from a misperception.

Keywords: Banks, capital adequacy, Basel II Criteria, SME Financing

Giriş

Sermaye Ölçümleri ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Banzetimi yani bilinen ismiyle Basel II kriterleri ile kobilerin finansman ihtiyaçlarının sağlanması arasında kuvvetli bir ilişki olduğuna yönelik Türkiye'de yaygın bir kanı bulunmaktadır. Bu çalışmada, öncelikle kobilerin finansman kaynakları hakkında kısa bir bilgilendirme yapıldıktan sonra, Basel II sermaye yeterlilik kriterlerinin ilk ana bölümü olan minimum sermaye gereksinimi kısmı kobilerin kredi temin olanakları açısından detaylı bir şekilde incelenmektedir. Bu çerçevede, Basel II kriterlerinin kobilerin kredi temin edebilme imkanları ve kredi maliyetleri üzerindeki olası etkileri rating ve teminatlar da gözönüne alınarak analiz edilmektedir. Bu incelemeler neticesinde, Basel II kriterlerinin bankaların bilançolarının oluşum sürecine karışmadığı görülmektedir. Bilanço oluşum sürecine karış-

ma veya kredi kararlarına direkt yada dolaylı olarak müdahale, bankaların gözetim ve denetimini esnekleştirmeyi hedefleyen Basel II kriterlerine aykırıdır. Basel II kriterleri bilanço oluştuktan sonraki aşamada gözetim ve denetim standartlarını belirlemektedir. Dolayısıyla, Basel II kriterlerinin kobilerin kredi temin edebilme yada temin edememe imkanları üzerinde hiç bir direkt etkide bulunmamakta, amaçlanan dolaylı etki ise gözardı edilebilecek kadar minimum düzeyde olduğu Basel II kriterlerinin detaylı analizi sonucu anlaşılmaktadır.

1. Kobilerin Finansman Kaynakları

Kobiler kısa dönem finansman ihtiyaçlarını karşılamak için farklı kaynaklara başvurabilmektedirler. Bu kaynakların başında ticaret bankaları gelmekle beraber, leasing, faktoring, forfaiting şirketlerine de kobiler kredi için başvurabilmektedirler. Bunun yanında, satıcılardan vadeli mal alımında bulunarak kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını farklı kaynaklardan da karşılayabilmektedirler.

Uzun dönem finansman temininde bankalar ve yukarıda sayılan finansal kuruluşlarının hiçbiri kobilere gereken krediyi sağlama da kendi kaynaklarını kullanmamakta, bunun yerine, kobilere kefil olarak yurtdışı kaynakların kullanılmasına aracılık etmektedirler. Bu aracılık faaliyeti özellikle ihracat kredi sigorta kuruluşları (Hermes, Sace, Coface vs. gibi) kanalıyla yapılmaktadır. Bu tip krediler, bir malın (makine, tesis vs.) satın alınmasını ve/veya ihracının uzun vadeli olarak finanse edilmesini sağlamaktadır. Bu krediler, satıcı açısından bir tür ihracat teşvik kredisi iken, alıcı açısından ise uzun vadeli bir tür yatırım kredisi olarak görülebilmektedir.

Bunların dışında Kobilerin desteklenmesi amacıyla kurulan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından sunulan finansman kaynakları da bulunmaktadır. Bunlar; Kobi İstihdam Destek Kredisi ve Kobi İhracat Destek Kredisi olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Bunun dışında KOSGEB aracılığıyla İslam Kalkınma Bankası kaynaklı kredilere, verilen devlet desteklerine ulaşmak mümkün kılınmaya çalışılmakta-

dır. Yine, KOSGEB aracılığıyla Kredi Garanti Fonu kobilere kefil olarak bankalardan kredi kullanmalarına olanak verecek çalışmalar yürütmektedir².

2. Basel II Sermaye Yeterlilik Kriterleri

Basel II kriterleri özü itibariyle, bankaların, bilançolarında faaliyetleri nedeniyle taşıdıkları finansal riskleri (kredi riski ile faiz, kur ve likidite risklerini içeren piyasa riski) ve operasyonel riski kompanse edecek kadar bir sermaye bulundurmalarını öngörmektedir. Bunun ötesinde, dünyanın her tarafındaki bankaların bu hesaplamaları (risk ölçüm ve sermaye ayırma) aynı şekilde yapmalarını sağlamayı esas hedef olarak ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, Basel II kriterlerine göre hesaplanan "gözetim sermayesi" yukarıda sayılan risklere dayalı olarak hesaplanan risk ağırlıklı aktiflere oranlanmaktadır. Bulunan oranın minimum %8 olması tavsiye edilmektedir. Türkiye'de de bu oranın minimum %8 olarak uygulanması BDDK tarafından öngörülmüştür³. Sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında kullanılan "gözetim sermayesi" Basel II kriterleri kapsamında Basel I kriterlerinde olduğu gibi Tier 1, Tier 2 ve Tier 3 olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır⁴.

Tier 1, yada ana sermaye (core capital), esas itibariyle ödenmiş sermaye, dağıtılmamış kar ve yedek akçelerden oluşmaktadır. Tier 2 yada katkı sermaye (supplementary capital) ise gizli yedekler, yeniden değerlendirme, kredi karşılıkları, hibrit borç sermaye enstrümanları, sermaye benzeri borç ve piyasa riski için kullanılacak kısa vadeli sermaye benzeri borç kalemlerinden oluşmaktadır. Tier 3 sermaye Tier 1 ve Tier 2 sermayenin karışımından oluşmaktadır. Öte yandan, Basel II kapsamında, şerefiye (goodwill) bedelinin tamamı Tier 1 sermayeden indirilirken, mali iştiraklerdeki hisse payları

² Bakınız <http://www.kosgeb.gov.tr/>

³ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2006, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik", Sayfa; 14, Madde 19.

⁴ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 12-18, Madde 40-49.

ve aynı ülkedeki diğer bankalardaki hisse paylarının tamamı toplam gözetim sermayesinden indirilmektedir. Basel II kapsamında sermaye yeterlilik oranlarını hesaplariken, bankalar Basel kriterlerinin 1988 düzenlenmesine ilişkin aşağıdaki kısıtlamaları aynen dikkate almak zorundadırlar.

- 1- Tier 2 sermaye Tier 1 sermayenin %100'ünü aşamaz. Yani; Tier 1 \geq Tier 2 olacaktır
- 2- Sermaye Benzeri Borç Tier 1 sermayenin %50'sini aşamaz
- 3- Aktif kalitesinin düşük olduğu intibainı uyandıracak kadar "batık kredi karşılığı" varsa, bu karşılıklar risk ağırlıklı aktiflerin %1.25'i ile ve kredi riski ağırlıklı aktiflerin %0,6 sı ile sınırlandırılacaktır.
- 4- Yeniden değerlendirme karşılıkları içerisinde bulunan tahvillerden kazanılmış ancak realize edilmemiş gelir formunda olan kısmı %55 ile iskonto edilecektir.

Kredi riskinin hesaplanmasında dahili metot kullanan bankalar ise genel kredi karşılıklarını Tier 2'ye ekleyemeyecektir. Bu bankalar ilk olarak ayırabilecekleri karşılıklar ile "expected losses" (EL) yani beklenen zararlarını karşılayacaklardır. Eğer beklenen zarar ayrılacak karşılıkları aşıyorsa bankalar aradaki farkı Tier1 ve Tier 2 sermayelerinin herbirinden %50 olacak şekilde indirirler. Eğer, beklenen zarar ayrılacak karşılıklardan az olursa, bu defa bankalar aradaki farkı kredi riski ağırlıklı aktiflerin % 0.6'sını aşmamak kaydıyla Tier 2 sermayeye ekleyeceklerdir. Aşağıdaki formül Basel II kapsamında bankalarda sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasını özetlemektedir.

$$\text{SYR} = \frac{\text{Tier 1 Sermaye} + \text{Tier 2 Sermaye} + \text{Tier 3 Sermaye}}{\text{Kredi Riski Ağırlıklı Aktifler} + \text{Piyasa Riski Ağırlıklı Aktifler} + \text{Operasyon Riski Ağırlıklı Aktifler}} \geq \%8$$

Basel II kapsamında bu formüle ilişkin getirilen kısıtlamalar aşağıda verilmiştir.

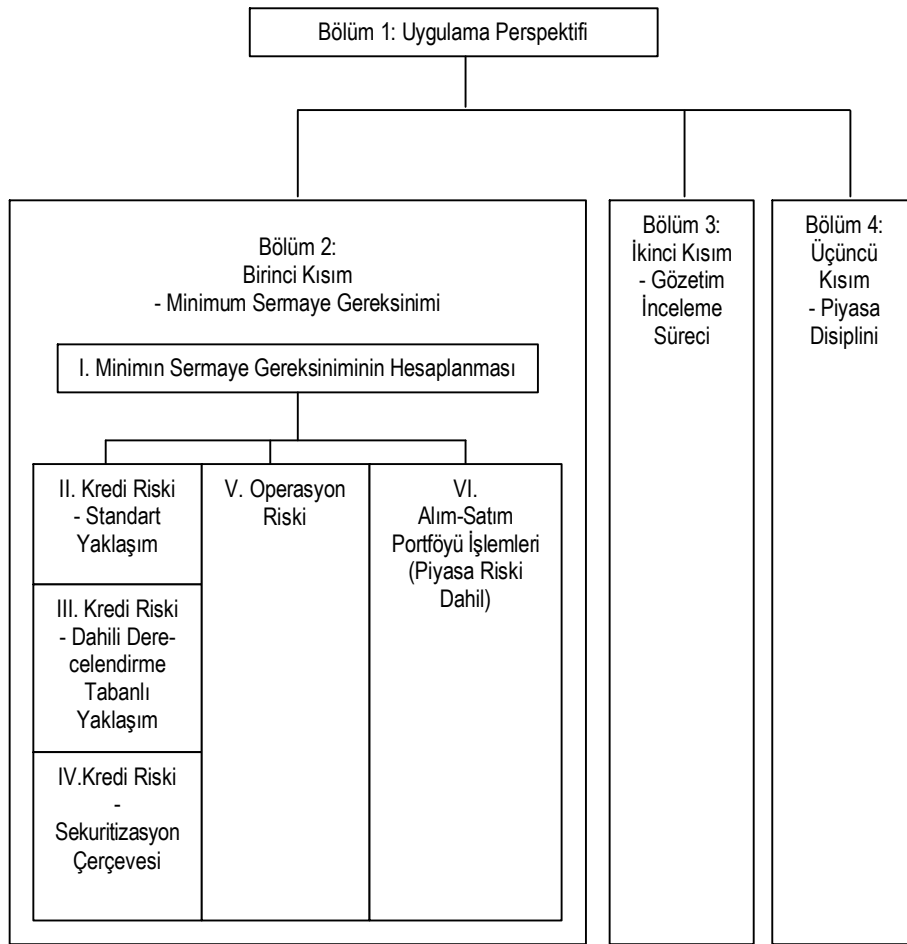
- 1- Kredi riskinin kapsanması için 1988 düzenlemesinde yer alan kısıtlamalar aynen korunmuştur.
- 2- Tier 3 sermayede yer alan sermaye benzeri borcun başlangıç vadesinin en az 2 sene olması gerekmektedir. Başlangıç vadesi 5 yıldan fazla olan sermaye benzeri borç Tier 2 sermayede kalmaya devam edecektir.
- 3- Tier 3 sermayenin miktarı "piyasa riskini" kapsamada kullanılacak Tier 1 sermayenin en fazla %250'si kadar olmaktadır.
- 4- Tier 3 sermaye sadece piyasa riskini kapsamada kullanılabilir.
- 5- Tier 2 sermaye gerektiğinde Tier 3 sermayenin yerine aynı %250 limit çerçevesinde kullanılabilir.
- 6- Eğer bankanın sermaye yeterliliği oranını minimum oranın altına düşürecekse, Tier 3 sermayede yer alan sermaye benzeri borcun anaparası ve faizinin ödenmeyeceğine dair şart bulunmalıdır.
- 7- Bu formülde yer alan piyasa riski kavramı hesaplandıktan sonra bunun için %100 sermaye ayrılacaktır. Piyasa riskinin kapsanmasında kullanılacak bu sermayenin en az 100/350'si Tier 1 Sermaye ve en fazla 250/350'si de Tier 3 sermaye olacak şekilde hesaplanarak formülün pay kısmına yazılacaktır.
- 8- Formülde yer alan piyasa riski ve operasyon riski %8'in tersi olan 12.5 ile çarpılarak formülün payda kısmına yazılarak risk ağırlıklı aktiflere eklenecektir.

Garfik 1'de görüldüğü gibi Basel II kriterleri 3 ana bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmada, kobilerin finansmanının Basel II kriterleri tarafından etkilenip etkilenmeyeceği argümanı, Basel II kriterlerinin ilk ana bölümü olan minimum sermaye gereksinimi çerçevesinde analiz edilecektir.

Basel II 1988 ve 1996 düzenlemelerinde bulunan %8'lik minimum sermaye oranını, piyasa riskine ilişkin hesaplamaları ve kullanılabilir sermaye tutarlarının hesaplanmasını aynen muhafaza et-

mektedir. Ancak, farklı olarak, Basel II bankaların dahili sistemlerle üreteceği risk ölçümlerinin sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında kullanılmasına geniş bir şekilde imkan vermektedir. 1996 düzenlemesi sadece "piyasa riski" için bu imkanı verirken, Basel II buna ilave olarak "kredi riski" ve "operasyonel risk" için de bu imkanı vermektedir.

Grafik 1: Basel II Yapısı

Kaynak: Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 6'dan alınarak Türkçeye çevrilmiştir.

Bankalar, sermaye yeterlilik oranlarını hesaplayıp gözetim otoritesine raporlamak için kredi riski, piyasa riski ve operasyon riski için standart metot yada dahili metot kullanımını tercih edebileceklerdir. Standart metodu tercih eden bir banka, Basel Komitesi tarafından yayınlanan standart metot kriterlerini kullanarak sermaye yeterliliği rasyosunun hesaplanması için gereken kredi riski, piyasa riski ve operasyon riski ağırlıklı aktiflerini hesaplayabileceklerdir. Öte yandan, dahili metoda göre risk ağırlıklı aktiflerini hesaplamak isteyen bir banka, kredi riski, piyasa riski ve operasyon riski ağırlıklı aktiflerini hesaplamak için her bir risk grubu için bir tane olmak üzere toplam üç adet dahili risk ölçüm modeli geliştirecektir. Geliştirilen bu dahili modellerin yeterli, etkin ve verimli olup olmadıkları yerel gözetim otoritesi (Türkiye’de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu; BDDK) tarafından test edilerek onaylanması gerekmektedir⁵. Onay alamayan bir dahili modelin kullanımına izin verilmeyecektir. Öte yandan onay almakla beraber, zaman içerisinde yapılan testlerde etkinliği azalan bir dahili modelin de kullanım izni kaldırılabilir. Yani dahili modellerin sonuçlarının etkinliği gözetim otoritesi tarafından periyodik olarak test edilecek ve böylece dahili modellerin etkinliklerinin sürekliliğinin sağlanması sağlanmaya çalışılacaktır.

Dikkat edilecek olursa, sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında kullanılacak risk ağırlıklı aktiflerin tahmin edilmesi yetkisini bankaların bizzat kendilerine delege edeceği için, Basel II kriterleri Basel I diye isimlendirilebilecek 1988 ve 1996 düzenlemelerine göre daha esnek bir yapıya sahiptir. Böyle bir esnek yapı çerçevesinde, bankalar dahili metot kullanarak tahmin edecekleri risk ağırlıkları ne kadar düşük olursa o kadar düşük bir sermaye yeterlilik oranı ile çalışabileceklerdir. Bu, onların, gözetim sermayesi içerisinde Tier 1 olarak yer alan özkaynak kalemlerini bilanço içerisinde minimize etmelerine imkan verebilecektir. Yani, finansal kaldıraçlarını maksimize edebileceklerdir. Bu açıdan bakıldığında, Basel II kriterlerinin bankaları risk yönetiminde daha etkin çalışmaya özendirildiğini söy-

⁵ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, “International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards”, A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 52, Madde 211.

lemek hatalı olmasa gerektir. Ancak, şunun altını çizmek lazımdır ki, burada kastedilen risk yönetimi⁶ kavramı sermaye yeterliliği için hesaplanan risk ağırlıklarından farklıdır. Risk ağırlıkları bu risk yönetiminin başarısının bir sonucu olarak düşük yada yüksek olarak dahili modellerle hesaplanabilecektir.

Dahili modellerle tahmin edilecek risk ağırlıklarının minimize edilmesi ancak bankaların etkin bir risk yönetim modeli ve kültürü geliştirmelerine ve bunu başarıyla uygulamalarına bağlı olacaktır. Yani, etkin bir risk yönetim sistemine sahip bir bankanın risk ağırlıkları düşük olacak, dolayısıyla risk ağırlıklı aktifleri de minimize olacaktır. Ancak, sermaye yeterliliği için kullanılan risk ağırlıklı aktifleri azalırken, muhasebe anlamında aktifler artmaya devam edecektir. Bu durum bankanın sermaye yeterlilik oranıyla sermaye verimliliğini arttırırken, muhasebe anlamında kaldıracını yükseltecek ve sermaye yeterliliği riskini arttırabilecektir.

3. Basel II Sermaye Yeterlilik Kriterleri ve Kobilerin Finansmanı

Yukarıda, Bölüm 2’de kısaca özetlenen Basel II kriterleri ile kobilerin finansman olanakları arasında bir ilişki olup olmadığı bu bölümde tartışılacaktır. Herşeyden önce, Bölüm 2’de izah edilen Basel II yada bankalarda sermaye yeterliliği hesaplama süreci sadece bankaları ilgilendirmektedir. Bu süreç, bankaların oluşmuş bilanço verileri kullanılarak, bankaların bilançolarında depolanan risklerin sermaye yeterliliği bakış açısıyla hesaplanması sürecidir. Yani, Basel II kriterleri kapsamında bankaların bilançolarında bulunan bu risklerin ölçümü sadece ve sadece sermaye yeterliliği amaçlıdır. Dolayısıyla, Basel II kriterleri çerçevesinde, bir bankaya şu krediyi ver/verme, şu tahvili al/alma, şu operasyonu yap/yapma gibi bir direktif verilmemektedir. Hatta böyle bir tavsiyede dahi bulunulmamaktadır.

Bu şu demektir; Basel II aracılığıyla Basel Komitesi ve yerel gözetim otoriteleri bankaların bilançolarının oluşum süreçlerine hiç-

⁶ Bankalarda risk yönetimine ilişkin olarak bakınız; Stigum and Branch (1983), Bergendahl (1989), Bessis (1998) ve Van Greuning and Bratanovic (2000).

bir şekilde müdahale etmemektedirler. Eğer ederlerse ne olur? O zaman verilen her kredi için, satın alınan her tahvil için ve yapılan her operasyon için gözetim otoritesinin onayı aranacaktır. Bunun olması, kredilerin batması, tahvilin itfa edilmemesi ve operasyonun zarara neden olması durumunda sorumluluğu gözetim otoritesine de yüklemeye neticesini doğuracaktır. Dolayısıyla, gözetim otoritelerinin ve/veya Basel Komitesinin böyle bir amacı olamaz ve olmamıştır. Basel II kriterleri kapsamında, yerel gözetim otoritelerinin tek amacı bankaların istenen sermaye yeterlilik oranına sahip olmalarını sağlamaktır. Aşağıda, Basel II kapsamında sermaye yeterliliği amacıyla bankaların hesaplamaları istenen kredi riski ağırlıklarının hesaplanma yöntemleri ile kobi kredileri arasındaki ilişkiler ele alınacaktır.

3.1. Standart Metoda Göre Kredi Riski Ağırlıklı Aktiflerin Hesaplanması ve Kobiler

Sermaye yeterlilik oranını hesaplamak için kullanacağı kredi riski ağırlıklı aktiflerini hesaplamak için standart metodu kullanmayı benimseyen bir banka, Basel II çerçevesinde verilen Rating ve Risk Ağırlığı tablolarını kullanarak, her rating için belirlenen risk ağırlığını o rating grubuna giren aktiflerin toplamı ile çarparak bulunduğu her rating risk ağırlıklı aktif miktarlarını toplayarak kredi riski ağırlıklı aktiflerini hesaplamış olacaktır. Basel II çerçevesinde, devletlerden ve merkez bankalarından olan alacaklar, merkezi yönetim dışındaki kamu yerel yönetimlerinden alacaklar, çokuluslu yatırım bankalarından alacaklar, bankalardan alacaklar, sermaye piyasası aracı kuruluşlarından alacaklar ve ticari firmalardan alacaklar olmak üzere altı rating ve risk ağırlığı tablosu yayınlanmıştır. Aşağıda, ticari firmalardan olan alacaklara ilişkin rating ve risk ağırlığı tablosu yer almaktadır.

Tablo 1: Ticari Firmalardan Olan Alacakların Risk Ağırlıkları

Kredi Derecesi	AAA İle AA- Arası	A+ İle A- Arası	BBB+ İle BB- Arası	BB-'nin Aşağısı	Derecesiz
Risk Ağırlığı	%20	%50	%100	%150	%100

Kaynak: Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 23, Madde 66.

Tablo 1 ticari firmalardan olan alacakların ratinglerine göre risk ağırlıklarını vermektedir. Basel II kriterlerine göre, hiçbir banka yada ticari firmanın ratingi ülkesinin ratinginin üzerinde olamayacaktır⁷. Buna göre, ratingi "B" olan Türkiye'de tüm firmalar %150 risk ağırlığına sahip olacaklardır. Ancak, eğer rating yaptırmamışsa firmaların risk ağırlıkları %100 olarak hesaplamalara dahil edilecektir.

Bu kapsamda, Türkiye'de kurulu bulunan örneğin Arçelik, Brisa, Vestel, Aselsan vb şirketlerle, kobi olarak nitelendirilen herhangi bir firma arasında Basel II açısından kredi riskliliği bakımından bir fark bulunmamaktadır. Ancak, Basel II kriterleri burada kobiler açısından bir pozitif ayırmacılık yapmaktadır. Bu kapsamda, bireysel alacaklar içerisinde değerlendirilen kobilerden alacaklar (kobilere verilen krediler) %75 risk ağırlığına tabi olacaktır⁸.

Bunun anlamı şudur. Eğer bir banka bir kobiye kredi verirse risk ağırlıklı aktiflerinin hesaplanmasında %75 risk ağırlığını kullanacaktır. Öte yandan eğer örneğin Arçelik'e kredi verirse %100 risk ağırlığını kullanacaktır. Yani Basel II kapsamında sermaye yeterliliğine konu risk ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasında kobiler kullanılmaktadır.

Bunun bankaların kredi kararları üzerinde bir etkisi olup olmayacağı sorusu ilgili literatürde geniş bir şekilde işlenmiştir. Örneğin,

⁷ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 23, Madde 66

⁸ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 23, Madde 69.

Jacobson ve diğerleri (2005) ile Dietsch and Petey (2004) bu tip pozitif ayırmacılığın anlamsız olduğunu, aslında kobilerin büyük firmalara göre daha riskli olduklarını öne sürerken, Lindquist (2004) Basel II kriterlerinin Norveç bankalarının kredi kararları üzerinde hemen hemen hiç etki yaratmadığını ifade etmektedir. Öte yandan, Saurina and Trucharte (2003) Basel II kapsamında bankaların kobilere ilişkin bakışlarında olumlu yönde ancak çok küçük bir etki yaratıldığını ifade etmektedirler.

Burada şu ayırımı açık bir şekilde yapmakta yarar vardır. Basel II kriterleri bankaların kredi verme sürecine karışmamaktadır. Dolayısıyla, sermaye yeterliliği için ortaya konulan risk ağırlıkları bütünüyle ve sadece sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına yöneliktir. Hiçbir şekilde bankaların kredi verme kararlarında bu risk ağırlıklarını gözönüne almalarını Basel II kriterleri bir zorunluluk getirmemektedir. Bu nedenle, ne Türkiye’de ne de başka bir ülkede hiç bir gözetim otoritesi de böyle bir uygulamayı bankalardan isteyemez. Ancak, Türkiye’de bazı banka yöneticileri ve akademisyenler; örneğin Aksoy (Kasım-Aralık 2007) ve Teker (Mart 2007) gibi, “bankalar Basel II ile risk bazlı kredi fiyatlamasına geçiyorlar” argümanları bütünüyle onların Basel II kriterlerinin yanı sıra bankaların süregelen kredilendirme politikalarını da yeterince doğru bir şekilde algılayamadıklarının net bir göstergesidir.

Bankalar kredi verirken zaten müşterilerinin tanımlanabilen her türlü risklerini, piyasa koşullarını, kaynak maliyetlerini, alınan teminatları gözönüne alarak verecekleri kredilerini fiyatlamaktadırlar. Bu açık bir şekilde riske dayalı kredi fiyatlamadır ve yüzlerce yıldan beri bankalar tarafından uygulanmaktadır. Bunun, yani riske dayalı kredi fiyatlamasının başlangıcını Basel II kriterlerine dayandırmaya çalışmak ve Basel II kriterlerini bu şekilde tanımlamak, bankaların birikimlerini yok saymak, Basel II kriterlerini de eksik algılamaktan başka bir şey değildir.

Tablo 2: Kredi Fiyatlamaya ve Gözetim Sermayesi Etkisi

	<u>%100 Risk Ağırlıklı Kredi</u>	<u>%75 Risk Ağırlıklı Kredi</u>
1- Kaynak Maliyeti	16.0	16.0
2- Müşterinin Risk Primi	2.0	4.0
3- Operasyon Gideri (Riski Bedeli)	3.0	3.0
4- Kar marjı	2.0	2.0
5- Kredinin Toplam Maliyeti (1+2+3+4)	23.0	25.0
6- Gözetim Sermayesi Maliyeti (%8 X %10)	0.8	0.68
7- Toplam Kredi Maliyeti (5+6)	23.8	25.68

Sermaye maliyeti %10 varsayılmıştır. %100 risk ağırlıklı bir kredinin gözetim sermayesi maliyeti %0,8 (%10'un %8i) olarak hesaplanmıştır. %75 risk ağırlıklı bir firmanın sermaye maliyeti ise %0,68 (%0,8'in %75'i) olmaktadır. Sadece Tier 1 sermayenin maliyeti düşünülürse bu maliyetler yarı yarıya azalacaktır.

Kaynak: Eken (2006) da yer alan Tablo 1 esas alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 2'de bir bankanın kredi verirken uyguladığı fiyatlamaya süreci basit bir şekilde sunulmaktadır. Bu sürece göre %100 risk ağırlıklı bir firma (örneğin Arçelik) ve %75 risk ağırlıklı bir kobinin kredisinin nasıl fiyatlanacağı izah edilmektedir. Buna göre, Basel II kriterlerine göre sermaye yeterliliği açısından daha az riskli görülen kobi %75 risk ağırlığı ile ağırlıklandırılırken diğer firma %100 ile ağırlıklandırılmaktadır. Ancak, tabloda görüldüğü gibi, banka kobi firmasını diğer firmaya göre daha riskli bulup risk primini %4 olarak belirlemektedir.

Buna göre, bankalar Basel II risk ağırlıklarına bağlı olmaksızın, kredileri fiyatlarırken kendi risk algılarını gözönüne almaktadırlar. Bunun neticesinde, bankalar Basel II standartlarına uygun olarak, belirlenen risk ağırlıklarına göre sermaye yeterlilik oranlarını hesaplayıp raporlayacaklar, ancak kredi fiyatlamada bu risk ağırlıklarını gözönüne almayacaklardır. Basel II bankaları hiçbir şekilde buna zorlamamaktadır. Bu çerçevede, Basel II'nin pozitif ayırmıcılığı kobilere en fazla %0,12 kadarlık bir avantaj sağlamaktadır. Bu avantaj, gözardı edilebilecek kadar küçüktür.

3.1.1. Standart Metoda Göre Kredi Riski Teminatları ve Kobiler

Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında Basel II kriterleri risk ağırlıklarının indirilmesinde ticari gayrimenkul ipoteği, çek ve senede bağlanmış ticari alacakları, şahıs kefaleti gibi teminatları kabul etmeyeceğini açıkça ifade etmemekle beraber, kabul ettiği garanti ve teminatlar arasında saymamaktadır. Konut ipoteğine dayalı kredilerin risk ağırlığını %35 olarak belirleyen Basel II kriterleri ticari gayrimenkul ipoteğine dayalı kredilerin risk ağırlıklarını ise %100 olarak belirlemiştir⁹. Çek ve senede bağlanmış ticari alacaklar ile şahıs kefaleti ise teminatlar arasında sayılmamıştır¹⁰.

Bazı akademisyenler; Teker (Mart 2007) ve Aksoy (Kasım-Aralık 2007) gibi, ve bankacılar tarafından bu durum yanlış yorumlanmaktadır. Onlara göre, sermaye yeterliliğine ilişkin risk ağırlıklarının indirilmesinde kullanımına izin verilmeyen teminatlar artık bankalar tarafından verilen kredilerin teminatı olarak ta kullanılmayacaktır. Bu, yine büyük bir yanlış anlamadan başka bir şey değildir. Zira, bir banka, kredi verirken teminat niteliğine sahip olduğunu düşündüğü her şeyi teminat olarak göz önüne alıp, kredisinin geri ödenmesini sağlamaya çalışacaktır. Bunu kısıtlayıcı hiçbir kural, argüman, görüş yada başka bir şey Basel II kriterleri içerisinde yer almamaktadır. Dolayısıyla, konuya yaklaşırken, bankalar sermaye yeterliliği amacıyla risk ağırlıklı aktiflerini hesaplarken bu teminatları risk ağırlığının indiriminde kullanmayacaklar. Basel II kapsamında bu açıktır. Ancak, kredi verme faaliyetlerinde, ilgisiz Basel II kriterlerini düşünmeyeceklerdir. Kredilerinin tahsilini kolaylaştırıcı yasal olması kaydıyla her türlü teminat, önlem ve olanakları kullanacaklardır.

⁹ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 24, Madde 72 ve 74.

¹⁰ Risk indirim faktörlerinin bir listesi için bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 31-51, D bölümü, Madde 109-210.

3.1.2. Standart Metoda Göre Rating ve Kobiler

Basel II kriterleri rating notunu sadece sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında kullanılan risk ağırlıklarının bulunması için talep etmektedir. Başka bir amacı yoktur. Kaldı ki bunu bir zorunluluk olarak öne sürmemektedir. Basel II kriterleri kapsamında rating notunun istenmesini "Basel II rating notu olmayan bir firmaya kredi verilmesini yasaklamaktadır" şeklinde yapılan yorumlar yanlış anlamadan başka bir şey değildir. Şöyle ki, rating notu olsun olmasın her firma bir bankadan kredi almaya devam edebilecektir. Basel II kriterleri bunun aksine bir şey söylememektedir.

Basel II kriterleri kapsamında belirlenmiş bulunan ilgili rating-risk ağırlığı tablolarına göre her firmanın risk ağırlığı bulunarak sermaye yeterliliği hesaplanabilmektedir. Bunun ötesinde, Basel II kriterleri, ratingi olmayan tüm firmaların risk ağırlıklarının %100 olarak gözönüne alınacağını ifade etmektedir. Bu kapsamda, eğer bir firmanın ratingi "BB-" derecesinin altındaysa, ya da ülke ratingi "B-" derecesinden düşükse, sermaye yeterliliği için dahi rating notunun temin edilmesi anlamsız hale gelmektedir¹¹.

Bu şekilde, Basel II kriterleri içerisinde rating notunun sadece sermaye yeterliliği için istendiği açık açık ifade edilmesine rağmen, kobilerin yada diğer firmaların rating notu almaya özendirilmesi ve hatta ratingi olmasa kredi alamayacağı şeklinde yanlış bilgilendirilmesi kobilere hizmet etmemekte, tam tersine onların zaten kıt olan zaman ve paralarının israf edilmesine yol açmaktan başka bir şeye yaramayacaktır. Tabi, burada şunun altını çizmekte yarar vardır. Burada, rating yaptırmanın iyi bir faaliyet olmadığı ifade edilmekte, sadece Basel II kriterleri kapsamında istenen rating ile kredi alıp alamama arasında kurulan ilişkinin doğru bir yorum olmadığına altı çizilmektedir.

¹¹ Bu iki derecenin altındaki ratinglerin risk ağırlığı %150 iken, ratingi olmayanların risk ağırlığı ise %100 olarak kabul edilmektedir.

3.2. Dahili Derecelendirme Metoduna Göre Kredi Riski Ağırlıklı Aktiflerin Hesaplanması ve Kobiler

Sermaye yeterlilik rasyosunu hesaplayıp raporlamaya ilişkin olarak dahili metoda göre kredi riski ağırlıklı aktiflerini hesaplamayı seçen bankaların, geliştirdikleri modellerinin gözetim otoriteleri tarafından test edildikten sonra onaylanması gerekmektedir¹².

Bazı asgari koşullar ve şeffaflık zorunluluklarına bağlı olarak, Dahili Derecelendirme Tabanlı (Internal Rating Based; IRB) yaklaşımını kullanma izni alan bankalar belli bir kredi için gerekli olan sermaye gereksiniminin hesaplanması için kendi tahmini risk faktörlerini kullanabilirler. Risk faktörleri "probability of default" (PD) yani temerrüde düşme olasılığı, "loss given default" (LGD) yani zarar miktarı belli temerrüt, "exposure at default" (EAD) yani temerrüde uğramış (riske maruz kalınan) kısım ve "effective maturity" (M) yani efektif vadedir. Bazı durumlarda, kendi tahmini değerlerinden ziyade, bankalar, gözetim otoritesinin istediği bazı risk faktörlerini kullanmaya zorlanabilirler. IRB yaklaşımı "unexpected losses" (UL) yani beklenmeyen zarar ve "expected" (EL) yani beklenen zarar ölçümlerine dayanmaktadır. Risk-ağırlık fonksiyonu UL kısmı için sermaye gereksinimini hesaplamaktadır.

IRB metodu altında, risk faktörleri, her bir aktif grubu için geliştirilen risk ağırlıkları için veri olarak kullanılmaktadırlar. Örneğin ticari krediler için ve perakende krediler için farklı risk ağırlıkları bulunmaktadır. Her bir aktif grubuna ilişkin uygulama ilgili risk ağırlıklarının sunumuyla başlar, risk faktörleri ve diğer faktörlerle (kredi riskini azaltan faktörler gibi) devam etmektedir. Kredi Riski Azaltma (Credit Risk Mitigation; CRM) için belirlenmiş olan yasal kabul edilme standartları gelişmiş IRB yaklaşımlarına da uygulanmaktadır. IRB yaklaşımının kullanılması için bankaların mutlaka yerine getirecekleri asgari koşullar şunlardır¹³;

¹² Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 52, Madde 211.

¹³ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa

- 1- asgari koşulların yapısı
- 2- asgari koşullara uyum
- 3- derecelendirme sisteminin dizaynı
- 4- risk derecelendirme sistem operasyonlar
- 5- kurumsal yönetim ve gözetim
- 6- dahili derecelerin kullanımı
- 7- risk ölçümü
- 8- dahili tahminlerin onaylanması
- 9- gözetim otoritesinin belirlediği LGD ve EAD tahminleri
- 10- leasingin kabulü için koşullar
- 11- sermaye yatırımları için sermaye ayırımı hesaplamaları
- 12- açıklama koşulları

3.2.1. IRB Yaklaşımının Mekanizması

IRB yaklaşımında kredi riski ağırlıklı aktiflerin hesaplanması için risk faktörleri (PD ve LGD gibi) ve aktif grupları (ticari krediler ve perakende krediler gibi) kullanılması gerekmektedir. Basel II kriterleri içerisinde her bir aktif grubu için kullanılacak risk faktörleri tanımlanmakta ve bankaların IRB yaklaşımını adapte etmeleri ve geçiş düzenlemelerine yer verilmektedir. Herhangibir IRB izahatının olmadığı durumlarda, diğer aktifler için risk ağırlığı %100 olup UL olarak değerlendirilecekleri hükme bağlanmıştır¹⁴.

3.2.2. Kredilerin Sınıflandırılması

IRB yaklaşımı altında, bankalar “banking book” yani bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanan kredilerini, farklı risk karakterleriyle

88, Bölüm H, Madde 387.

¹⁴ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, “International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards”, A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 52, Bölüm B, Madde 214.

beraber geniş aktif gruplarına ayıracaklardır. Aktif grupları; (a) ticari şirketler, (b) hükümetler, (c) bankalar, (d) perakende ve (e) sermaye olarak belirlenmiştir. Ticari şirket başlığı altında kredi faaliyetleri beş farklı alt grup olarak ve perakende başlığı altında da üç farklı alt grup şeklinde tanımlanmaktadır. Ticari ve perakende aktifler grubunda, belli koşulların yerine gelmesi kaydıyla, satın alınan alacaklara özel bir uygulamaya da yer verilebilmektedir¹⁵.

Bu tip bir gruplandırma banka uygulamalarıyla oldukça uyumludur. Ancak, bazı bankalar kendi dahili risk yönetim ve ölçüm sistemlerinde farklı tanımlar kullanabilirler. Komitenin amacı her ne kadar bankaları faaliyet ve risk yönetimlerini değiştirmeye zorlamak değilse de, minimum sermaye gereksiniminin hesaplanması için bankalar her riskliliğe uygun yaklaşımı uygulamak zorundadırlar. Bankalar her bir aktif grubu için belirledikleri kredilerin süreç içerisinde de uygun olduklarını gözetim otoritesine göstermek zorundadırlar.

3.2.3. Temel ve Gelişmiş Yaklaşımlar

IRB yaklaşımı altında kapsanan her bir aktif grubuna ilişkin üç anahtar faktör bulunmaktadır¹⁶.

- 1- Risk faktörleri – Bazıları gözetim otoritesi tarafından sunulan risk parametrelerine ilişkin bankaların tahminleridir.
- 2- Risk-ağırlık fonksiyonları – Risk faktörlerini risk ağırlıklı aktiflere ve dolayısıyla sermaye gereksinimine dönüştüren mekanizmadır.
- 3- Asgari gereklilikler – Belli bir aktif grubu için IRB yaklaşımını kullanabilmesi için bir bankanın yerine getirmesi gereken asgari standartları ifade etmektedir.

¹⁵ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 52, Bölüm B, Madde 215-216.

¹⁶ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 59, Bölüm B, Madde 244-245.

Bir çok aktif grubu için, Basel Komitesi biri temel ve biri de gelişmiş iki geniş yaklaşımın kullanılmasına izin vermiştir. Temel yaklaşım altında, genel bir kural olarak, bankalar PD değerlerine ilişkin kendi tahminlerini kullanmakta ve diğer risk faktörleri için gözetim otoritesinin tahminlerini kullanmaktadır. Gelişmiş yaklaşım altında ise bankalar minimum standartlara ulaşmak için kendi tahminlerine dayalı PD, LGD ve EAD değerlerini ve kendi hesaplamalarına dayalı M faktörünü kullanmaktadırlar. Hem temel ve hem de gelişmiş yaklaşım için, sermaye gereksiminin hesaplanması için bankalar mutlaka Basel II kriterlerinde sunulan risk ağırlık fonksiyonlarını kullanmalıdırlar.

3.2.3.1. Ticari Firma Alacakları Risk Ağırlıklı Aktifleri Hesaplama Formülü

Risk ağırlıklı aktiflerin hesaplanması PD, LGD ve EAD tahminlerine ve bazı durumlarda belli krediler için M değerine dayanmaktadır¹⁷. Aksi belirtilmediği sürece, Basel II kriterlerinin tamamında PD ve LGD değerleri ondalık olarak ve EAD değerleri ise para birimi cinsinden ifade edilecektir. Temerrütte olmayan krediler için risk ağırlıklı aktiflerin hesaplamalarında aşağıdaki formül kullanılmaktadır.

$$\text{Correlation (R)} = 0.12 \times (1 - \text{EXP}(-50 \times \text{PD})) / (1 - \text{EXP}(-50)) + 0.24 \times [1 - (1 - \text{EXP}(-50 \times \text{PD})) / (1 - \text{EXP}(-50))]$$

(Korelasyon)

$$\text{Maturity Adjustment (b)} = (0.11852 - 0.05478 \times \ln(\text{PD}))^2$$

(Vade Düzeltmesi)

$$\text{Capital Requirement (K)} = [\text{LGD} \times \text{N}[(1-\text{R})^{-0.5} \times \text{G}(\text{PD}) + (\text{R} / (1 - \text{R}))^{0.5} \times \text{G}(0.999)] - \text{PD} \times \text{LGD}] \times (1 - 1.5 \times \text{b})^{-1} \times (1 + (\text{M} - 2.5) \times \text{b})$$

Sermaye Gereksinimi

$$\text{Risk-Weighted Assets (RWA)} = \text{K} \times 12.5 \times \text{EAD}$$

$$\text{Risk-Ağırlıklı Aktifler (RAA)}$$

¹⁷ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 63-64, Madde 271-272.

Temerrüt durumundaki bir kredinin sermaye gereksinimi (K) "sıfır" ile bankanın LGD değeri ile bankanın en iyi EL tahmini arasındaki farktan büyük olanı olarak belirlenmiştir. Temerrüt halindeki bir kredinin risk ağırlıklı aktifleri de K, 12.5 ve EAD ile hesaplanmaktadır.

3.2.3.2. Küçük ve Ortaboy İşletmelere İlişkin Firma Büyüklüğü Düzeltmesi

Ticari kredilere ilişkin IRB yaklaşımı altında, bankalara küçük ve ortaboy işletmelere (firmanın dahil olduğu grup şirketlerinin toplam satışlarının €50 milyon'dan daha düşük olduğu şirketlere olan krediler olarak tanımlanmaktadır) olan kredilerini diğer kredilerden ayırma izni verilmektedir. Firma büyüklüğü düzeltme işlemi $(0.04 \times (1 - (S - 5) / 45))$ küçük ve ortaboy işletmelere olan krediler için kullanılan ticari kredi formülüne uygulanmaktadır. S euro cinsinden satışların (€5 milyondan fazla ve €50 milyondan az olması kaydıyla) değerini ifade etmektedir. €5 milyondan daha düşük satış değerleri €5 milyon olarak değerlendirilecektir¹⁸. Buna göre, düzeltme faktörü uygulanmış risk ağırlıklı aktif hesaplam formülü kobiler için aşağıdaki şekle dönüşmektedir.

$$\text{Correlation (R)} = 0.12 \times (1 - \text{EXP}(-50 \times \text{PD})) / (1 - \text{EXP}(-50)) +$$

$$\text{(Korelasyon)} \quad 0.24 \times [1 - (1 - \text{EXP}(-50 \times \text{PD})) / (1 - \text{EXP}(-50))] -$$

$$0.04 \times (1 - (S - 5) / 45)$$

Ulusal gözetim otoritesinin iznine bağlı olması kaydıyla, bankalar firma büyüklüğünü belirlemeye ilişkin dilimleri belirlemede satış hacmi yerine aktif büyüklüğünü kullanabileceklerdir. Ancak, sadece satış hacminin firma büyüklüğünü belirlemede anlamlı olmadığı durumlarda aktif büyüklüğü kullanılmalıdır. Kobilere dönük pozitif ayırıcılık IRB yaklaşımı altında da uygulanmaktadır. Bu çerçevede düşünüldüğü zaman, kobilerin Basel II nedeniyle kredi bul-

¹⁸ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 64, Madde 273.

makta zorlanacaklarını söylemek hiç bir şekilde gerçeği yansıtmamaktadır. Kaldı ki, Basel II kobilerin kredi bulmasını kolaylaştıracağını iddia etmek te aynı şekilde mümkün görünmemektedir. Zira, Basel II kriterlerinin kredi fiyatı üzerindeki etkisi minimum olup gözardı edilebilmektedir.

3.2.3.3. Teminatlar

Standart yaklaşım altında belirtilen kabul edilebilir teminatlara ilave olarak, temel IRB yaklaşımı altında IRB teminatları olarak kabul edilen diğer bazı teminatlar da kabul edilmektedir. Bunlar; alacakları, sınıflandırılmış ticari (commercial real estate; CRE) ve konut nitelikli (residential real estate; RRE) gayrimenkuller ve minimum şartları haiz diğer teminatları içermektedir. Kabul edilebilir finansal teminat için, asgari şartlar operasyonel standartlarla aynıdır¹⁹.

Bu çerçevede, Basel II kriterleri içerisinde yer alan IRB yaklaşımına göre sermaye yeterliliği parametrelerinden olan kredi riski ağırlıklı aktifleri hesaplarken, teminat olarak kabul edilebilecek malul olan her türlü teminatın kullanılmasına izin verilmektedir. Dolayısıyla, "Basel II kriterleri kobilerin ticari alacaklara dayalı çek ve senetlerini, kefaletlerini vs. teminat olarak kabul etmeyecek ve bu nedenle kobiler kredi bulmakta zorlanacaklardır" argümanı sadece bir yanlış anlamadır. Zira, Basel II kriterleri teminatları sadece ve sadece kredi riski ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasında gözönüne almakta ya da almamaktadır. Bankaların kredi verirken teminatları değerlendirip değerlendirmemelerine karışmamaktadır. Bu Basel Komitesinin amacı, perspektifi ve düzenleme-denetleme direktiflerinin kapsamı dışındadır.

¹⁹ Bakınız Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version, Sayfa 67-73, Madde 289-307.

SONUÇ

Basel II kriterleri ile kobilerin kredi temin olanakları arasında doğrudan hiç bir bağ bulunmamaktadır. Yani "Basel II kriterleri kobilerin kredi bulmasını zorlaştıracaktır" şeklinde bir argüman sadece bir yanlış anlamadır. Gözetim sermayesinin maliyeti çerçevesinde Basel II kriterleri ile kobilerin kredi maliyetleri arasında kurulabilecek bir dolaylı ve kobilerin lehine bir ilişki söz konusudur. Bu kapsamda, Basel II kriterleri kobilere yönelik bir tür pozitif ayırmacılık yapmaktadır. Ancak, yapılan bu pozitif ayırmacılık kobilerin kredi temin olanaklarına kayda değer bir etki yapmamaktadır. Sonuç olarak, Basel II kriterlerinin kobilerin kredi temin olanakları ile kredi maliyetleri üzerinde ya hiç etkisi olmayacak, yada eğer olursa bu etki göz ardı edilebilecek kadar küçük olacaktır.

KAYNAKÇA

- 1- Aksoy, T., Kasım-Aralık 2007, "Derecelendirme Süreci Işığında Basel II'nin Kobilere Etkileri ve Kobilerce Atılması Gereken Adımlar: Analitik Bir Bakış", Mali Çözüm, İSMMMÖ, Sayı 84.
- 2- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2006, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik", 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete.
- 3- Basel Committee on Banking Supervision, July 1988, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards".
- 4- Basel Committee on Banking Supervision, January 1996, "Overview of the Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks",
- 5- Basel Committee on Banking Supervision, June 2006, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards", A Revised Framework, Comprehensive Version.
- 6- Bergendahl, G., 1989, The Management of Assets and Liabilities in Banks: Principals and Applications, research Papers in

- Banking and Finance, No: 89/10, Institute of European Finance, University College of North Wales, Bangor, U.K..
- 7- Bessis, J., 1998, Risk Management in Banking, First Edition, John Wiley & Sons, West Sussex, U.K.
 - 8- Danielson, J., Shin, H.S., and Zigrand, J.P., 2004, "The Impact of Risk Regulation on Price Dynamics", J. of Banking and Finance, V.28, P.1069-1087
 - 9- Dietsch, M. and Petey, J., 2004, "Should SME Exposures Be Treated as Retail or Corporate Exposures? A Comparative Analysis of Default Probabilities and Asset Correlations in French and German SMEs", J. of Banking & Finance, V.28, P.773-788.
 - 10-Eken, M.H., 2006, "The Effects Of Basel II On Banks' Credit Pricing Activities And Implications For Turkish Banks" Marmara Üniversitesi ve Viyana Üniversitesi Tarafından Düzenlenen Uluslararası Finans Kongresi, 25-26 Mayıs 2006, İMKB, İstanbul
 - 11-Feess, E. and Hege, U., 2004, "The Basel II Accord: Internal Ratings and Bank Differentiation" Centre for Financial Studies, Working Paper No: 25, J.W. Goethe University, Frankfurt, Germany.
 - 12-Griffith-Jones, S, Segaviano, M. and Spratt, S., (December 2002), "Basel II and Developing Countries: Diversification and Portfolio Effects", Working Paper, Institute of Development Studies, University of Sussex.
 - 13-Hempel, G.H., Coleman, A.B. and Simonson, D.G., 1990, Bank Management: Text and Cases, Third Edition, John Wiley and Sons Inc., U.S.A.
 - 14-Isenberg, D. and Phillips, R.J., June 2005, "Will Basel II Hurt Community Banks", unpublished paper presented at the annual meeting of the Association of Evolutionary Economics, Philadelphia, Pennsylvania.
 - 15-Jacobson, T., Linde, J. and Roszbach, K., August 2005, "Credit Risk Versus Capital Requirements under Basel II: Are SME Loans and Retail Credit Really Different?", Working Paper, Research Division, Sveriges Riksbank.

- 16-Lindquist, K.G., 2004, "Banks' Buffer Capital: How Important is Risk", J. of International Money and Finance, V.23, P.493-513
- 17-Saurina, J. and Trucarte, C., June 2003, "The Impact of Basel II on Lending to Small- and Medium-Sized Firms. A Regulatory Policy Assesment Based on the Spanish Credit Registrar", Working Paper, Bank of Spain.
- 18-Stigum, M.L. and Branch, R.O., 1983, Managing Bank Assets and Liabilities; Strategies for Risk Control and Profit, 1st Edition, Dow Jones-Irwin, U.S.A.
- 19-Teker, D., Mart 2007, "Basel II'de Şeffaflık ve Güven Ön Plan-da", Kobi Sektör Dergisi, Sayı:14, S.:54-56.
- 20-Van Greuning, H. and Bratanovic, S.B., 2000, Analysizn Banking Risk; A Framework for Assessing Corporate Governance and Financial Risk Management, The World Bank, Washington D.C.
- 21-Zicchino, L., 2005, "A Model of Bank Capital, Lending and Macroeconomy: Basel I Versus Basel II", Working Paper, No: 270, Bank of England.